

Krizi Seven İletişimci kitabının kahramanı reklamcı Ender Merter:

Babamın MIT'ten olduğunu çok sonra bir kitaptan öğrendim

Darbeler, krizler, kupalarla geçen 30 yıldan sonra artık tek hayali Türkiye'yi borç verecek kadar güçlendirecek kampanyalara imza atmak olan Ender Merter, *Krizi Seven İletişimci* adlı anı kitabıyla hem kendi renkli hayatının hem de pek bilinmeyen reklam camiasının kapılarını aralıyor

BASTIĞI her taşın altını merak eden, aile büyüklerinin 'yeddi emin'in' olacak kadar eline geçen her şeyi biriktiren... "Sabah saat 07.00'de iyi fikirler ortaya çıkar," diyerek yıllarca kahve buluşmaları düzenleyen... Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki tüm markalara imzasını atmış, grafik sanatımızın duayeni İhâp Hulusi'nin arşivini müzeye dönüştürebilmek için 700 bin dolardan fazla para harcamış... Akademisyen Kayhan Güven'in onu anlatırken Cicero'nun "Dum spiro, spero: Nefes aldığım sürece umuyorum," sözünü ilk suraya koyduğu Ender Merter, İzzettin Çalışlar'la birlikte hazırladığı *Krizi Seven İletişimci* adlı anı kitabında, reklam dünyamızı pek bilinmeyen özel dünyasını da kapılarını aralıyor.

FİGEN YANIK

- **Kriz neden sevilir Allahakına?**
- Krizi sevmeseyiz ne olacak? Muhakkak insanın hayatında iyilikler ve kötülükler olmuştur. Ben biraz da bunu kastetmek istedim. 'Bu kötülüklerden ders al, onları sev, işini de yap,' anlamında söylüyorum.
- **'İletişim biraz da sans işi,' diyorsunuz... Ya diğer birazında neler var?**
- Bizim hayatımız bir gece barda değişir. Biryle tanışırsın, adam bir yerin patronudur, senden hoşlanır. İletişimci her şeyden önce rahat olmalıdır. İyi iletişim kurmalı, ikna yeteneğinin olmalı, insanları tanımalsın, toplumu bilmelisiniz.

- **Reklam sektörünün altın çağını yaşadığı dönemlere tanık olmuştunuz. Şimdi hangi çağını yaşıyor?**
- Reklam sektörü, bu yıl ciddi bir sıkıntı yaşıyor. Bu kriz değil, başka başka bir şey. Yeni dünya

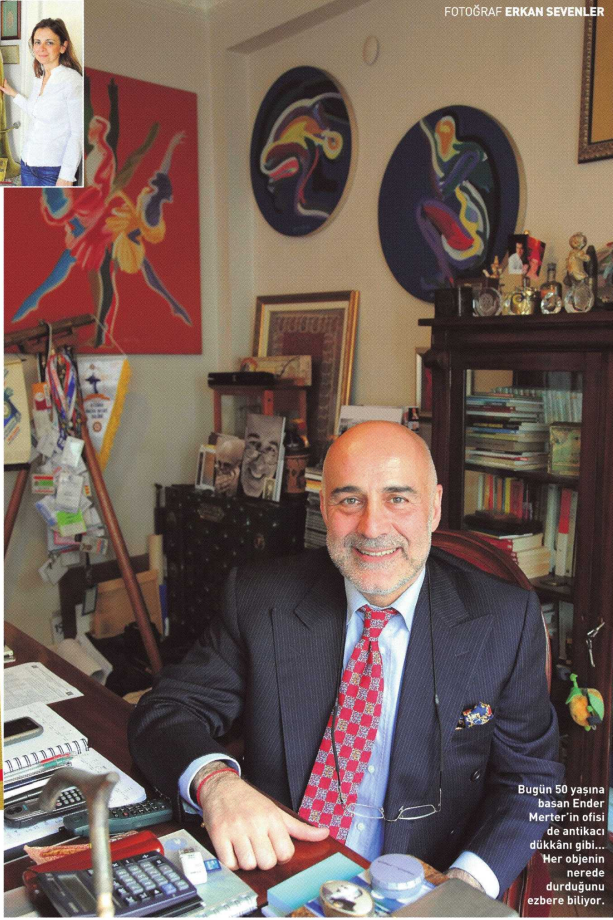
düzenindeki dekor değişikliği gibi bir değişim. 1980, bir kırılma yılıydı. Global değişimle birlikte reklamcılığın altı yapsının da iyi yapıldığı yıllardı. 1983-84'ten sonra 98'e kadar müthiş iletişim yıllarıydı. Ben reklamcılığın en iyi yıllarını yaşadığımı düşünüyorum. Artık heyecan, işin sanatsal kısmı kalmadı. '80 öncesi daha farklı bir reklamcılık vardı. Eskiden TRT'ye girecek reklamlar sansürden geçirdi. 2001'den sonra yeniden yapılanma başladı.

- **1993'te İzmir Fuarı'nı giderken geçirdiğiniz otomobil kazası, sanki zeytinyağını keşfetmeniz için yaşanmış gibi. Kazadan sonra hayata çok daha farklı bakmaya mı başladınız?**

- Evet, ama o kaza hayatımdaki ikinci dönüm noktasıydı. İlki 11-12 yaşlarımda geçirdiğim bir gemi kazasıydı. Biz her yaz Marmara Adası'na giderdik. O yıllarda adaya vapur yavaşlamazdı, açıkta durur, motorlara binilip gidilirdi. Bir gece yarısı Trhan adlı gemi, Cezayir bandıralı bir şilepe çarpıştı. Babam annemle elimizi tuttu 'Dua edelim,' dedi. Bizi botlarla kurtardılar. İzmir yolundaki kazada ise sınırdan dönmüştüm. Dikili'de Bademli Köyü'ne yakın bir yerdeydik. Beni Giritli bir adam, zeytinyağı ve otlarla masaj yaparak ayağa kaldırdı. Daha o zaman ilk spa uygulamasını yaptım. Ben de otları, zeytinyağının önemini keşfettim. Madem bu yağ iyi geliyor, dört bin yıldır da kullandılar diyerek, yıllarında dostlarımıza orada üretilen zeytinyağından gönderdim.

- **İşler iyi gitmezse, her şeyi bırakıp Bademli'de zeytinyağı işi yapar mısınız?**

- Hayır. Ben bunu ancak hobi olarak yapabilirim. Bir de ülkemizde bir şey üretmek insanın ölüne o kadar engellerle çıkıyor ki bazılarının vazgeçebiliyor. 15-16 yıldır İhâp Hulusi arşivini müzelaştırmak istedim, hep bir engel çıktı önüme. Halbuki Cumhuriyet öncesi ve sonrası sentezleyen bir bulgery silsilesini sunuyor.

FOTOĞRAF ERKAN SEVENLER

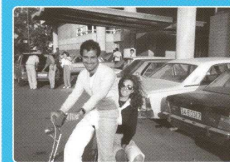
Bugün 50 yaşına basan Ender Merter'in ofisi de antikacı dükkanı gibi... Her objenin nerede durduğunu ezbere biliyor.

BEN DE EMNİYETE YAKIN ÇALIŞTIM

- Biriktirme merakınız gençliğinizde mi başladı?
- Çocukluktan... Ailenin yeddi emini gibiyim, herkes bana verir...
- Eşiniz hiç şikâyetçi değil mi evin bit pazarına dönüşmesinden?
- Bazen 'Nereye koyacağız?' bunu dese de artık alıştı, iyi sunarak saklarsanız kimse bir şey demiyor. Ben biraz dekoratif saklıyorum, böyle idare ediyoruz.
- Elinizdekiler arasında en değerlisi hangisi?
- Annemin dedelerinden kalan 200 küsur yıllık kasa, babamın fotoğrafları... Ben de şapka yap meraklıyım, takarım da. Biraz babama bağımlıyım.
- Bu daha kitabın ilk cümlesinde ondan bahsetmeden anlaşıyor: 'Sonradan öğrendim. Babam MIT'timmiş...' Bu teklifte gizlilik esasları ama siz bir iletişimci olarak şeffaflığı mı tercih ettiniz?
- Konuya böyle direkt giriş biraz kitabı hazırlayan İzzettin Çalışlar'ın tercihi oldu.
- Hayır, zaten o zaman MAH (Milli Araştırma Hareketi) diye geçiyormuş. Yeşilköy'de oturduğumuz köşkün karşısındaki köşkte de Behçet Türkmen oturmuş. Emekli tüm generaldi. Yani o dönem MAH, şimdiki MIT'in başkanı. Babamla çok iyi diydikler, hep onunla biriktikelerdi.
- Anneniz de ketummuş. İlk ne zaman keşfettiniz?
- Hıram Abbas'ın *Bay Pipo* kitabı çıkınca, oradaki isimlerden bağlantılar kurarak anladım. Babam hep bürokrattı zaten, belediye ve altın şube kökenliydi. O dönemlerde kritik noktaları. O yıllarda bütün ehliyetlerde babamın imzası varmış, fen işleri karayollarına da bakıyormuş. Evdeki resimlere baktım, arkada Türk bayrakları, sivil tipler, fotoğraflar, gözlüklerle oturan adamlar... Tam Baba filmindeki tipler gibi...
- Bir iş seyahatinde arkadaşlarımızın bir senaryo yazıp size de 'Baba' rolünü vermeleri boşuna değil o halde...
- O zamanlar malıya dizileri modaydı, biz de bir film senaryosu yazıp, fotoğraflamıştık.
- MIT mensubu bir baba, avantaj mı dezavantaj mı oldu hayatınızda?
- Bir etkisi olmadı.
- O camia için hiç reklam, tanıtım işi yaptınız mı?
- Çok enteresan, mesela ben de emniyete yakın çalıştım. Necdet Menzir döneminde bütün halkla ilişkiler ve iletişim faaliyetlerini yürüttüm. Emniyetin halka yakın gösterilmesi için çalışmalarımız olmuştu. Gaziosmanpaşa olayları sırasında bir polislin kucağında bir kız çocuğunu taşıdığı billboard'lar bizim prodüksiyonlarımızdan.

İHAP HULUSİ İÇİN 700 BİN DOLAR

- Grafik sanatının duayeni İhâp Hulusi'nin Kınalıada'daki evi, niye hâlâ bir müze eve dönüştürülemedi?
- O ev şimdi bir arkadaşımın. Kültür Bakanlığı'nın, evi satın alıp müze yapması lazım, bu ülkeye bu yakışır. Milyar dolarlar bir sürü yere gidiyor. 'Orada bir sokağa adı verilsin, heykeli koyalım,' diye konuşum. 'Tamam,' dendi, ama iki yıldır sürüyor. Ben de arşivi Marmara Üniversitesi'ne bağışladım, artık orada Cumhuriyet Müzesi'ni içinde devamlı galerisi var.
- Rehberleriniz Özdemir Asaf ve İhâp Hulusi mi oldu gerçekten?
- Dünya grafik tarihine baktığımızda, el sanatlarının yoğun olduğu İngiltere dönemleri, 20. yüzyıldaki yeni sanat
- akımları, sonra postmodernizmde hep bir uygulayıcı, bir metinsel adam, bir de işi götürenler var. Görsel anlamda feyz aldığım kişi İhâp Hulusi oldu. Bazen siir de yazarmış. İhâp Hulusi için de *Sevda Serüveni* adlı bir şiir yazdım. Metin ve şiirsel anlamda da Özdemir Asaf'ı örnek aldım.
- İhâp Hulusi koleksiyonu size ne kadara mal oldu?
- 600-700 bin dolarlık bir koleksiyon. Bu ayrı bir zevk. Ben bunu bir ideal uğruna yaptım. Herhangi bir ticari amaç için yapmadım, bana çok teklif geldi. Ama dağıtmadım. Bazıları suluboyu afişlerini, bazıları Milli Piyongoları istedi. Zaten dağıtsaydım koleksiyon olmaktan çıkacaktı.

Esi İspit Merter'te Çınar Oteli önünde. (Yeşilköy-1982)

Babası Muhittin Merter, Karaköy'de 6. Şube'nin terasında (1950'li yıllar).

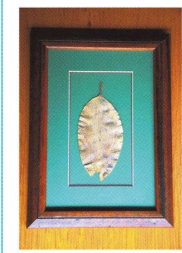
Bedri Baykam (Soldan İkinci) Merter ve arkadaşlarının 6S macına hazırlıyor.

Prag'da arkadaşlarıyla yazdıkları film senaryosunun onur rolü 'Baba'ydı.

İhâp Hulusi sergisini Frankfurt'a götürdü.

Merter, babasının zarfla gönderdiği ve devletbani yapıp üstüne yazılmış mektubu 40 yıldır saklıyor.

BEN DE BABAM GİBİ ÖZEL GÜNLERDE ÇOCUKLARIMA MEKTUP YAZARIM

- Çocukken babanızın sizinle mektupla, hatta devletbani yapıp iletmiş kurmasını nasıl yorumladınız?
- Bu yaprak zarfın içinden çıktı. Siz hiç resmi yazışma kâğıtlarıyla yazılmış bir baba mektubu gördünüz mü?
- İlk sizin kitabınızda gördüm. Peki, aranızdaki ilişki nasıldı? 'Sevgili oğlum, senin daha kibar ve itaatkâr olmanı istiyordum,' yazıyor mektubunda...
- Şimdi kusura bakmayın ama çocuklarımız yüz göz olmuş vaziyettedir. Oğlum sarıyıyor, öpüyor. Eskiden bayramdan bayrama operdik anemimiz babamızı.
- Bu yapıp 40 yıl nasıl sakladınız?
- Ben hep sakladım. M Max araba serileri vardı çocukken, 100'e yakın, bizim oğlan perşan etti onları. Amerika'dan getirttiğim, plakalar halindeki pullar var, Amerikan tarihi gibi. Lise de sigara paketi koleksiyonu yapıyorum. Bir mentolü Marlboro paketi için neler vermezdim. İki üç *Tommi's* dergisi verip, o paketi alırdım.
- Size de geçti mi bu alışkanlık? Siz de çocuklarınıza mektup yazar mısınız?
- Evet, denedim. Muhakkak doğum günlerinde veya özel günlerde yazarmış hesine. En çok oğlana yazdım. 19 Şubat'ta doğum günüydü, Kipling'in kişilik gelişimiyle ilgili bir şiirini verdim.
- 30 yılda bu kadar iddialı işlere imza attıktan sonra sizi bundan sonra ne tür bir kampanya heyecanlandırır?
- Geçen yıl, Milli Olimpiyat Komitesiyle başka ülkelerden gelen üniversiteli gençleri Afrodisias kalıntılarında götürdük. Bunu görüncə, Türkiye'yi tanıtmaya da bilmedigimizi anladım. Ben bundan sonra artık sadece Türkiye'nin dünyaya borç para verecek bir düzeye gelmesi için yapılacak kampanyalarla heyecanlandırılm.
- Galatasaray'a olan tutkunuz, camia için yaratıcılığınızı kamçılamış...
- Galatasaray için çok işler yaptım
- aslında; THY uçajına GS logosu koyduk, dört düte CD yaptık, Metin Oktay heykelini Florya'ya yerleştirdim.
- Yaratıcı fikirler çıktığı için mi yıllarca kahve grubunuzla saat 07.00'de buluşunuz?
- Müthiş sabahlardı. Size grubu sayıyorum: Hande Atazi barda çalıyor, kafeyi işleten Rafi çok tarz biriydi. Reşit Soley, Ahmet Utlu, Feridun Uzunyol, Yaman İreçoğlu, Kürşat Başar. Ortaköy'de MyottCafe'de buluşuyorduk. Kafe kapandı, müthiş üzüldük. Çünkü en iyi espresso orada yapılırdı. Günlük gazetelerin, olayların süzme yoramları çıkardı oradan.